

kompensuvaty hrishmy — 20 zhovtnia 2015 roku [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu : <http://ar.volyn.ua/20151020-kovel-vidsutnist-zemli-bijtsyam-propkompensovuvaty-hrishmy/>.

SHMATOVA J. PROBLEMATIC ISSUES OF RECEIVING BY THE PARTICIPANTS OF ANTI TERRORIST OPERATIONS OF LAND FOR HOUSING

Стаття надійшла до редакції 27.11.15.

УДК 340.13:334.722:347.7

Сагайдак Юлія Вікторівна,
к.ю.н., ст. викладач каф. теорії та історії держави і права
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»¹

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ІСТОРИКО-ПРАВОВІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ РОЗВИТКУ ТОРГОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ ТА ОКРЕМИХ КРАЇН СВІТУ

Розглянуто легалізацію суб'єктів підприємницької діяльності в історико-правовому контексті розвитку торгового права в Україні та світі. Досліджено розвиток процедур легалізації суб'єктів підприємництва у різні соціально-економічні формації. Визначено, що процедури легалізації суб'єктів підприємництва існували на різних етапах розвитку торгового права, але відрізнялися своєю формою. Перший досвід легалізації, як комплексу процедур, що направлений на виникнення правового статусу торгового суб'єкта, був відомий ще з часів Римської імперії.

Зроблено висновок, що остаточне формування відносин легалізації суб'єктів підприємництва, з урахуванням економічних прав людини, стає можливим лише із розвитком демократично-правової думки в світі та в Україні.

Ключові слова: легалізація, легалізація суб'єктів підприємницької діяльності, торгове право, господарське право, правовий статус, державна реєстрація, ліцензування, Римське право, економічні права людини.

We consider the legalization of entrepreneurs in the historical and legal context of commercial law in Ukraine and the world. Studied the development of procedures for legalizing business entities in different socio-economic formations. Determined that the legalization entities existed at various stages of development of commercial law, but different

¹ Sagaidak Yuliya, Phd in Law, Senior Lecturer, Department of Theory and History Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

in form. The first experience of legalization, as a set of procedures aimed at the emergence of the legal status of the trading entity, has been known since Roman times.

It is concluded that the final legalization of relations business entities, taking into account economic rights is possible only with the development of democratic and legal thought in the world and in Ukraine.

Keywords: legalization, legalization of businesses, law of trade, commercial law, legal status, state registration, licensing, Roman law, economic rights.

Постановка проблеми та ступінь дослідженості теми. Вивчення історичного досвіду легалізації суб'єктів підприємницької діяльності та її процедур в умовах сучасних ринкових реформ, можливостей запозичення позитивного історичного досвіду задля вдосконалення правового регулювання даних відносин стає об'єктивною потребою.

Теоретико-правовим підґрунтям вивчення даної тематики стали роботи В.Б. Авер'янова, О.Ф. Андрійко, Д.К. Лаврент'єва, А.А. Попова, Н.О. Саніахметової, А. Ф. Федорова, А. М. Фемелиди, Г.Ф. Шершеневича та інших, проте історичному аспекту легалізації суб'єктів підприємництва в юридичній літературі приділено мало уваги.

Мета і завдання дослідження. Розробка теоретико-правових і практичних висновків і рекомендацій щодо вдосконалення державного управління легалізацією суб'єктів підприємницької діяльності через використання позитивного історичного досвіду. Завдання, направлене на історико-правовий аналіз правового регулювання відносин легалізації суб'єктів підприємництва в торговому праві окремих європейських країн та України забезпечить досягнення поставленої мети.

Слід зазначити, що явище легалізації суб'єктів підприємницької діяльності [1, с.76] в історичному контексті необхідно розглядати як метод регулювання торговельної діяльності, яка була первинною формою існування підприємництва.

У контексті ретроспективного правового аналізу необхідно шукати походження історичного розвитку легалізації суб'єктів підприємницької діяльності (торгівлі) ще у римському праві.

Давньоримська держава з часів свого виникнення (754–753 рр. до н. е.) до занепаду (476 р. н. е.) була рабовласницькою, що впливало на характер всіх інших соціально-економічних відносин [2, с. 62].

У Стародавньому Римі не було таких класичних процедур легалізації, як державна реєстрація, отримання ліцензії, інших дозвільних документів, із чим сьогодні науковці й пов'язують легалізацію суб'єкта підприємницької діяльності. Але подібні соціально-економічні відносини мали місце і були пов'язані із створенням та існуванням юридичних осіб та індивідуальним статусом певних громадян, що мали право займатися торговельною діяльністю. Поділ людей на рабів і рабовласників вирішував питання правосуб'єктності (*caput*) останніх. Суб'єктами права могли називатись лише вільні люди, раби ж, у свою чергу, були знаряддям праці, що вміє говорити (*instrumentumvocale*).

Тобто раби були засобами виробництва, якими мали право розпоряджатись вільні люди. Проте не всі вільні люди мали однаковий правовий статус. Правоздатність і дієздатність вільних людей залежала від трьох станів (статусів): свободи, громадянства і сімейного стану.

Вільні люди за статусом своєї свободи утворювали п'ять груп: римські громадяни, латини, перегрини, вільновідпущеники і колоні [3, с. 274–286]. Найбільший обсяг правоздатності та дієздатності мали римські громадяни. Правоздатність у Стародавньому Римі передбачала: право брати шлюб з римською громадянкою і створювати римську сім'ю; право бути власником будь-якого майна; право здійснювати будь-які цивільно-правові право чини, бути спадкоємцем і спадкодавцем.

Окрім норм права, які встановлювали правовий статус окремих категорій осіб, у Римському праві були й правові документи, що визначали сутність юридичних осіб та право на їх створення. Так, Закон XII таблиць (D. 47, 22, 4) встановлював свободу приватних асоціацій, визначаючи, що їх статuti не мають заперечувати закону. На нашу думку, ця норма витікає із закону Солон, текст якого перераховує як давні, так і відомі в сучасну епоху види колегій: сільські общини (*pagi*), об'єднання воїнів і співтрапезників (*curiales, soldates*), релігійні та похоронні союзи, а також виробничі та торгові корпорації [4, с. 297–298].

Отже, в Стародавньому Римі були відносини подібні до тих, що зараз ми розглядаємо як легалізацію суб'єктів підприємницької діяльності. В основному, право на зайняття підприємницькою діяльністю та її характер залежали від визначення статусу підприємця (торговця) чи статуту юридичної особи. Звичайно, такий стан справ не сприяв розвитку рівних прав на здійснення підприємницької діяльності в сучасному її розумінні. Проте, закон уже

розрізняв правовий статус фізичних осіб і юридичних осіб і вказував на обов'язковість існування внутрішнього статуту колегії. Із цього можна зробити висновок про те, що інститут легалізації суб'єктів підприємницької діяльності має давні витоки і почав свій розвиток ще з римського права.

Започатковувати загальний порядок виникнення суб'єкта підприємництва, що передбачав би державну реєстрацію, отримання ліцензії, сертифікату не було потреби, оскільки право на зайняття підприємництвом не було загальнодоступним і залежало від статусу громадянина від народження.

Легалізація суб'єктів підприємницької діяльності як обов'язкова процедура, направлена на отримання необхідного статусу для участі в господарських правовідносинах, стала можливою лише із демократизацією суспільства та подальшим розвитком торгівлі.

Торгівля є найпоширенішим заняттям людини з давніх часів [5, с. 4]. Під «торгівлею» людина розуміє настільки багато проявів господарської діяльності, що дуже тяжко знайти якесь інше визначення, що вдало би пояснило всі ці явища [6, с. 1].

Історично у розвинутих країнах Європи сформувалось два основних підходи щодо правового регулювання діяльності суб'єктів торгівлі, які трансформувалися в подальшому у різні правові системи.

У Франції, Італії, Іспанії, Німеччині та в деяких інших країнах існує так звана дуалістична система приватного права, в якій торгове право склалось як відокремлена галузь права та мала власні джерела правового регулювання.

В Англії, США та в інших країнах англосаксонського типу правової сім'ї майнові та немайнові відносини регулюються окремими правовими нормами.

Стає очевидним, що поняття «легалізація суб'єктів підприємницької діяльності» слід вивчати в історичному становленні такої галузі права, як торгове право, адже легалізація суб'єктів підприємництва визначає статус суб'єктів, що займаються господарською діяльністю, яка в історичному контексті ототожнюється із торговою діяльністю.

В Україні правове регулювання торгової (комерційної) діяльності також має давні історичні традиції.

Відомо, що вже в «Руській правді» були задіяні специфічні механізми правового регулювання торгових відносин. Основою регулювання торгових відносин і відправним пунктом був розви-

ток феодальних землеволодінь. Основними джерелами феодального права у сфері торгових відносин були норми звичаєвого права, які частково описані у літописах, внутрішніх нормативно-правових актах, таких як «Устав і закон Руський», «Руська правда», устави та уроки князів. Вже в «Уставі і законі Руському», що вважається раннім прототипом «Руської правди», всі соціально-економічні відносини, в тому числі й торговельні, розглядалися з позиції суспільно-політичного ладу і залежали від суспільного стану їх учасників [7, с. 143–144].

Окреме значення для дослідження розвитку відносин легалізації суб'єктів підприємницької діяльності має вивчення міжнародних договорів давньої Русі із Візантією. Вони регулювали торговельні відносини, визначаючи коло прав, якими користуються руські купці у Візантії [8, с. 72].

Відносини легалізації суб'єктів підприємницької діяльності Давньої Русі мали в своїй основі феодальні принципи, ґрунтувались на соціальному становищі учасників і регулювались окремими нормативно-правовими актами внутрішнього та міжнародного характеру.

Щодо юридичних осіб — суб'єктів господарювання, то перші згадки про торговельні підприємства містяться в нормах Руської Правди.

На основі тексту статті даного джерела про торговий займ [9, с. 56], можна зробити висновок, що тоді вже існували підприємства у формі юридичних осіб, і вони мали статус, відмінний від індивідуальних торговців, оскільки про них окремо йдеться в правилах займу. Очевидно, що існувала певна процедура, що надіяла об'єднання торговців статусом підприємства. Також можна говорити про існування особливих юридичних осіб у Давній Русі, що були наділені певними господарськими та торговельними функціями та мали відокремлений статус і привілеї. Такими прототипами юридичних осіб були двори князя на чолі із самим князем. До тогож діяла система посадництва [10, с. 20], заснована на відносинах сюзеренітету — васалітету, що передбачала наділення тисяцьких, соцьких, десятицьких князя на відповідних територіях торговельно-поліцейськими функціями [8, с. 58–59].

Ще одним особливим суб'єктом підприємницьких відносин на Русі була церква, яка в сучасному розумінні була юридичною особою, що володіла землями та залежним людом [11, с. 76–87].

Наступним етапом правового регулювання та становлення відносин легалізації суб'єктів підприємницької діяльності в Украї-

ні є період Литовсько-Руської доби та Речі Посполитої. Специфіка правового регулювання торгових відносин вказаної доби засвідчена документами збірника нормативно-правових актів «Торгівля на Україні, XIV — середина XVII століття: Волинь і Наддніпрянщина» [12].

В основному, торгівля регламентувалась з метою запровадити певний протекціонізм на користь місцевого купецтва. Значний вплив на торгівлі відносини справляли митна система, складське право (полягало в тому, що купці мали зупинятися у складських містах (за часів Великого Князівства Литовського, такими містами були Київ і Луцьк [13, с. 125]) і дорожній примус.

Досліджуючи сутність складського права, можна стверджувати, що право на торгівлю мали лише певні верстви населення. Це були купці та шляхта [12, с. 342].

Цікавим історичним досвідом, з точки зору правового оформлення явища легалізації суб'єктів підприємництва, є досвід України в складі Російської імперії, з кінця XVIII ст. — до початку XX ст. [14].

У царській Росії прийнято було розглядати окремо торгове й цивільне право.

Про таку правову традицію писали Г.Ф. Шершеневич, П.П. Цитович, А.Ф. Федоров, Д.К. Лаврент'єв, А. І. Камінка.

У торговому праві дореволюційної Російської імперії поняття «комерція» прийнято було розглядати виключно як посередницьку діяльність між виробником і споживачем [15]. Виходячи із такого підходу, формувалися й принципи правового статусу торговця, який тісно пов'язаний із поняттям легалізації суб'єктів підприємницької діяльності, що ми довели на прикладі вивчення положень римського права.

Г.Ф. Шершеневич у курсі торгового права приділяє цьому питанню серйозну увагу. Він розглядає статус суб'єктів торгових (комерційних) відносин у контексті цивільного права. Вчений представляє нам види суб'єктів торгівлі, які існували за тих часів: 1) купці; 2) неповнолітні особи; 3) заміжня жінка; 4) торгове підприємство; 5) торгове товариство, що в свою чергу поділялось на: артільне товариство; повне товариство; товариство на довірі; акціонерне товариство.

Так, проводячи паралелі в статусі сучасної фізичної особи — підприємця та тодішнього купця, цікавим є досвід вирішення питання щодо систематичності здійснення торгових операцій, за кількістю чи обсягами яких особу можна визначити підприємцем і

встановити момент, з якого вона має сплачувати податки з торговельної діяльності.

В сучасних умовах питання визначення статусу має важливе значення, адже у випадку, якщо громадянин без проходження особливої процедури — легалізації, буде займатися підприємництвом, то його дії можна кваліфікувати за Кримінальним кодексом України як порушення порядку зайняття господарською та банківською діяльністю [16].

Г.Ф. Шершеневич розглядає купця як особу, яка, по-перше, займається виробництвом торгових угод у вигляді промислу від свого імені, по-друге, заняття торгівлею має складати промисел для особи [17, с. 61].

Під промислом учений розглядає діяльність, яка направлена на придбання матеріальних засобів за рахунок постійного заняття. Ця діяльність розрахована на невизначену (підкреслимо, невизначену) кількість актів, які складають джерело доходу. Випадкового, та, навіть, повторного акту, який має відношення до торгівлі, замало для того, щоб вважати особу такою, що займається торгівлею.

Учений робить висновок, що головним критерієм у визначенні статусу торгового суб'єкта виступає намір особи займатись такою діяльністю.

Такий висновок можна використовувати і в сучасній судовій практиці [18, с. 5].

У часи царської Росії купцями мали право називатися лише ті, хто були внесені у спеціальний реєстр — *inmatricula* [17, с. 62].

Крім того, вже наприкінці XIX ст. існувала думка, що на відміну від суб'єкта цивільного права, торговець (так називалися особи, що здійснювали підприємницьку діяльність) мав особливі риси статусу — місцезнаходження (заклад), яке не завжди могло співпадати із його цивільним місцем проживання (маєтком); іншим комплексом обов'язків, які не знали звичайні громадяни: мав особливі обов'язки — обов'язок тримати торгову книгу: мав окремий обсяг відповідальності.

Тобто, можна передбачити те, що існувала певна процедура, за допомогою якої цивільна особа набувала іншого статусу — статусу торговця. За правовими характеристиками така процедура збігається із сучасною легалізацією суб'єктів підприємницької діяльності. За допомогою такої процедури держава регулювала кількість торгових суб'єктів, одночасно встановлюючи їх статус.

Назва «купець» закріпилась за тими, хто торгує, ще за часів «Руської правди». Існувало кілька різновидів назви — «купець», «купчина», що походить із давньогрецької мови із відповідного по змісту слова «Κορμαν», сьогодні «Kaufmann» [19, с. 5].

Окрім індивідуального підприємця — торговця, існували й юридичні особи. У зв'язку із чим варто з'ясувати природу такого явища як «фірма». Поняття «фірма» корелює із сучасним поняттям «найменування» суб'єкта господарювання. В сучасному українському законодавстві поняття «фірма» не існує, воно замінене на поняття «найменування юридичної особи» [20]. Але суть їх дуже схожа.

«Фірма» була назвою торгового підприємства, як відокремленого приватного господарства. «Фірма» мала своєю ціллю індивідуалізувати підприємство подібно до того, як ім'я та прізвище індивідуалізує людину [17, с. 75].

Відповідно до законодавства царської Росії «фірма» підприємства, яке належить одному купцю мала співпадати з його прізвищем [17, с. 77], що мало суттєве значення для судової практики, оскільки на практиці плутали фірму із підприємством, та фірму і правління.

В сучасних умовах «найменування юридичної особи» також виконує важливу інформативну функцію, оскільки, зміна найменування юридичної особи чи імені фізичної особи — підприємця тягне за собою необхідність державної реєстрації змін у базі єдиного державного реєстру [20].

Г.Ф. Шершеневич вказує на необхідність таких умов виникнення суб'єктаторгівлі, як письмова форма та реєстрація. Вчений не пояснює, що значить письмова форма, але, в контексті, можна здогадатись, що він має на увазі документи, які відіграють роль установчих [17, с. 106].

Процедуру легалізації суб'єктів підприємницької діяльності в праві дореволюційної Росії можна розглянути на прикладі повних товариств, оскільки процес їх створення показує необхідність процедури легалізації не лише для забезпечення інтересів держави, а й демонструє, що легалізація необхідна самим учасникам торгівлі [21].

Отже, для легалізації такого товариства суттєвими є два моменти: а) момент згоди, який встановлює обов'язки між «товаришами»; б) момент оголошення, який встановлює юридичну особу — товариство, суб'єктом торгівлі [17, с. 335].

Із цього можна зробити висновок, що вже в праві царської Росії, легалізація суб'єкта торговельної діяльності поділялась на два етапи: внутрішній — оформлення угоди про створення підприємства та зовнішній, який відбувався з моменту представлення виписки із угоди про створення підприємства його учасниками у купецькі управи великих міст, таких як Санкт-Петербург, Москва та Одеса [17, с. 335].

Основним негативним аспектом легалізації суб'єктів торгівлі, що відбувалась у зазначених купецьких управах, було те, що управи не мали спеціальних торгових книг, в яких би систематизовано було подано інформацію.

Що ж до такої процедури, як ліцензування, А.Ф. Федоров зазначав, що за часів Російської імперії у відповідності з Додатковою постановою про устрій гільдій і торгівлю інших станів 1824 року торгівля поділялась на ту, яка здійснювалась за свідоцтвами, за які необхідно було сплатити, та на вільну (без свідоцтв), яка мала характер, по суті, не торгівлі, а продажу виробниками своїх продуктів [22 с. 74].

Приходимо до висновку, що легалізацію суб'єктів підприємницької діяльності не можна сприймати окремо від державної регуляторної політики та розвитку демократії.

Крім того, багато авторів пов'язують виникнення та розвиток легалізації суб'єктів підприємницької діяльності не тільки із демократією, але й, перш за все, із розвитком ринкових відносин. Так пожвавлення комерційного обороту у радянській Росії періоду НЕПу супроводжувалося введенням у 1925 році інституту торгової реєстрації, а посилення державної монополії на господарське життя — його скасуванням [23, с. 11].

У країнах колишнього Радянського Союзу діяльність, пов'язана із отриманням прибутку, всіляко переслідувалась, вважалася незаконною, аморальною.

Про торгівлю говорили лише в контексті розвитку народного господарства. Так, скажімо, у статистичних щорічниках доби Радянського Союзу вживається словосполучення «народне господарство» [24—26]. В них абсолютно не містилось інформації щодо процесу розвитку підприємництва, реструктуризації економіки, реєстрації суб'єктів підприємництва тощо. Очевидно від цього в Україні й досі зберігається лексична традиція, яка поступово переросла у правову, називати підприємництво або торгівлю господарською діяльністю, що підтверджують норми Господарського кодексу України.

Можна зробити **висновок**, що якщо б в історії України був відсутній період тоталітарного радянського втручання держави у правове регулювання торгових (комерційних) відносин, можливо, сьогодні в Україні було би створено дієву, історично дозрілу дуалістичну систему правового регулювання підприємницьких (торгових відносин) через відносини легалізації суб'єктів підприємництва, що наблизило б українську систему права до права країн Європейської Союзу, де сферу підприємницьких відносин регулюють норми цивільного та торгового права. З розвитком ринкових відносин та історико-правової думки абсолютно реальним вдається майбутній перегляд доктрини національного господарського права з урахуванням позитивного досвіду та традицій торгового права.

Список використаних джерел

1. Сагайдак Ю.В. Адміністративно-правові засади легалізації суб'єктів підприємницької діяльності в Україні; дис. ...кандидата юрид. наук: 12.00.07 / Сагайдак Юлія Вікторівна. — К., 2012. — 228 с. Sagaidak Y. V. Administrative and legal principles legalization of businesses in Ukraine; dis. ... Phd in law: 12.00.07 / Sagaidak Julia. — K., 2012. — 228 p. [In Ukrainian]
2. Підопригора О.А. Основы римского частного права : [підручник для студ. юрид. вузів та фак-тів] / Підопригора О. А. — К.: Вентури, 1997. — 336 с. Pidoprygora O. A. Fundamentals of Roman private law: [text book for students. Legal.universities] / Pidoprygora O. A. — K. Ventura, 1997. — 336 p. [In Ukrainian]
3. Підопригора О. А. Римське право : підручник / О. А. Підопригора, Є. О. Харитонов. — [2-е вид.]. — К.: Юрінком Інтер, 2009. — 528 с. Pidoprygora O. A. Roman law: the textbook/ O. A. Pidoprygora, E. Kharitonov. — [2nd ed.]. — K.: Inter Yurinkom, 2009. — 528 p. [In Ukrainian]
4. Дождев Д. В. Римское частное право : учебник для вузов / [под общ. ред. В. С. Нерсисянца]. — [2-е изд., изм. и доп.]. — М.: НОРМА, 2003. — 784 с. Dozhdev D. V. Roman private law: the textbook for high schools / [under the total. ed. V. S. Nersesyants]. — [2nd ed., Rev. and add.]. — M.: NORMA, 2003. — 784 p. [In Russian]
5. Попов А. А. Торговое право : [учеб. пособие] / Попов А. А. — Харьков: Каравелла, 1999. — 308 с. Popov A. A. Commercial Law [Proc. Manual] / A. A. Popov. — Kharkiv: Caravel, 1999. — 308 p. [In Russian]
6. Вандерборг Р. Торговля и торговая политика / Р. Вандерборг. — СПб., 1902. — 422 с. Vanderburgh R. Trade and trade policy / R. Vanderburgh. — SPb., 1902. — 422 p. [In Russian]

7. Черепнин Л. В. Общественно-политические отношения в Древней Руси и Русская Правда / Л. В. Черепнин // Древнерусское государство и его международное значение. — М.: Наука, 1965. — С. 128–278. Tcherepnin L. V. Political relations in ancient Russia and Russian True / L. V. Tcherepnin // Old Russian state and its international significance. — Moscow: Nauka, 1965. — 278 p. [In Russian]

8. Історія держави і права України : підручник : у 2 т. / [за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина, В. Д. Гончаренка]. — К.: Ін Юре, 2003–2003. — Т. 1. — 2003. — 656 с. History of State and Law of Ukraine: the textbook: in 2 vol. / [Ed. V. Y. Tatsiy, A. Y. Rogozhin, V. D. Goncharenko]. — K.: In Jure, 2003–2003. — T. 1. — 2003. — 656 p. [In Ukrainian]

9. Федоров А. Ф. Торговое право / Федоров А. Ф. — Одесса: «Славянская» типография Е. Хрисогелос, 1911. — 896 с. Fedorov A. F. Commercial Law / A. F. Fedorov. — Odessa: «Slavyanskaya» typography Hrisogelos E., 1911. — 896 p. [In Russian]

10. Лихачев Д. С. Повесть временных лет // Лихачев Д. Великое наследие: (Клас. произведения лит. Древней Руси). — [2-е изд.]. — М.: Современник, 1979. — 412 с. D. S. Likhachev, The Tale of Bygone Years // Likhachev D. Great legacy: (Clas. Lit. works. Ancient Rus). — [2nd ed.]. — М.: Contemporary, 1979. — 412 p. [In Russian]

11. Ричка В. М. Духовенство в классово-становой структуре давньоруського суспільства / В. М. Ричка // Український історичний журнал. — 1989. — № 6. — С. 76–87. Rychka V. M. Clergy in class and caste structure of ancient society / V. M. Rychka // Ukrainian historical journal. — 1989. — № 6. — P. 76–87. [In Ukrainian]

12. Торгівля на Україні, XIV — середина XVII століття: Волинь і Наддніпрянина / [упоряд.: В. М. Кравченко, Н. М. Яковенко; відп. ред. М. Ф. Котляр]. — К.: Наукова думка, 1990. — 408 с. Trading in Ukraine, XIV–middle of XVII century, Volyn and Dnieper / [Compiled.: V. M. Kravchenko, N. M. Yakovenko; Ed. M. F. Kotlyar]. — K.: Naukova Dumka, 1990. — 408 p. [In Ukrainian]

13. Каталог документів з історії Києва XV–XIX ст. / [упоряд.: Г. В. Боряк, Н. М. Яковенко; відп. ред. Ф. П. Шевченко]. — К.: Наукова думка, 1982. — 203 с. Product documents on the history of Kyiv XV–XIX centuries. / [Compiled.: G. V. Boriak, N. M. Yakovenko; Ed. F. P. Shevchenko]. — K.: Naukova Dumka, 1982. — 203 p. [In Ukrainian]

14. Субтельний О. Україна: історія / О. Субтельний. — К.: Либідь, 1994. — 258 с. O. Subtelnyy. Ukraine: history / O. Subtelnyy. — Kyiv: Lybid, 1994. — 258 p. [In Ukrainian]

15. Шершеневич Г. Ф. Учебник русского гражданского права / Г. Ф. Шершеневич; [вступ. ст. Е. А. Суханова]. — [По изд. 1907 г.]. — М.: Спарк, 1995. — 556 с. Shershenovich G. F. The textbook of Russian civil rights / G. F. Shershenovich; [enter. Art. E. A. Sukhanov]. — [On Vol. 1907]. — Moscow: Spark, 1995. — 556 p. [In Russian]

16. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 25, 29 черв. — Ст. 131. The Criminal Code of Ukraine // Ukraine Supreme Council. — 2001. — № 25 Jun 29. — Art. 131. [In Ukrainian]

17. *Шершеневич Г. Ф.* Учебник торгового права / Шершеневич Г. Ф. — [По изд. 1914 г.]. — М. : Спарк, 1994. — 335 с. Shershenevich G. F. Text book commercial law / Shershenevich G. F. — [Byed. 1914]. — Moscow: Spark, 1994. — 335 c. [In Russian]

18. *Саніахметова Н. О.* Підприємницьке право: Суб'єкти підприємництва. Кредитування. Оренда. Лізинг. Зовнішньоекономічна діяльність. Інвестиції. Антимонопольне законодавство. Захист від недобросовісної конкуренції. Реклама : [навч. посібник] / Саніахметова Н. О. — К. : А.С.К., 2001. — 704 с. Saniahmetova N. O. Business Law, business entities. Loans. Rent. Leasing. Foreign economic activity. Investments. Antitrust. Protection against unfair competition. Advertising: [teach. user] / Saniahmetova N. O. — K.: A.S.K., 2001. — 704 p. [In Ukrainian]

19. *Фемелиди А. М.* Репетиториум по торговому праву / Фемелиди А. М. — Аккерман, 1900. — 140 с. Femelidi A. M. Repetitorium trade law / Femelidi A. M. — Ackerman, 1900. — 140 p. [In Russian]

20. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців : Закон України від 15 травня 2003 р. № 755-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 31, 8 серп. — Ст. 263. On state registration of legal entities and individual entrepreneurs: the Law of Ukraine of 15 May 2003 № 755-IV // Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. — 2003. — № 31 Aug 8. — Art. 263. [In Ukrainian]

21. Про господарські товариства : Закон України від 19 вересня 1991 р. № 1576-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 49, 3 груд. — Ст. 682. On Corporations Law of Ukraine of 19 September 1991 № 1576-XII // Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. — 1991. — № 49, Dec 3. — Art. 682. [In Ukrainian]

22. *Федоров А. Ф.* Торговое право / Федоров А. Ф. — Одесса : «Славянская» типография Е. Хрисогелос, 1911. — 896 с. Fedorov A. F. Commercial Law / A. F. Fedorov. — Odessa: «Slavyanskaya» typography Hrisogelos E., 1911. — 896 p. [In Russian]

23. *Ионова Ж. А.* Правовые проблемы государственной регистрации и лицензирования предпринимательства : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 «Предпринимательское право; арбитражный процесс» / Ж. А. Ионова. — М., 1997. — 29 с. Ionova J. A. Legal problems of state registration and licensing of business: Author. Dis. on scientific. PhD degree. law: spec. 12.00.04 «Business Law; arbitration process» / J. A. Ionova. — M., 1997. — 29 p. [In Russian]

24. Народне господарство Української РСР в 1959 році : Статистичний щорічник / [відп. за вип. П. С. Булгаков]. — К. : Держ. стат. вид-во, 1959. — 732 с. The economy of the Ukrainian SSR in 1959: Statistical

Yearbook / [ed. by vol. P. S.Bulgakov]. — K.: Gos. stat. publishing house, 1959. — 732 p. [In Ukrainian]

25. Народне господарство Української РСР : Статистичний щорічник 1957 р. / [відп. за вип. П. С. Булгаков]. — К. : Держ. стат. вид-во, 1958. — 264 с. The economy of the Ukrainian SSR: Statistical Yearbook 1957 / [ed. by vol. P. S.Bulgakov]. — K.: Gos. stat. publishing house, 1958. — 264 p. [In Ukrainian]

26. Народное хозяйство СССР за 70 лет : Юбилейный статистический ежегодник / [отв. за вып. Л. А. Уманский]. — М. : Финансы и статистика, 1987. — 768 с. The national economy of the USSR for 70 years: Anniversary statistical yearbook / [Ed. for the issue. Umansky L.A.]. — Moscow: Finance and Statistics, 1987. — 768 p. [In Russian]

SAGAIKAK Y.LEGALIZATION OF BUSINESSES IN THE HISTORICALAND LEGALRETROSPECT OF DEVELOPMENT LAW OF TRADEIN UKRAINE AND SOME COUNTRIES

Стаття надійшла до редакції 25.11.15.

УДК: 346.32

Дзяхар Галина Іванівна,
асистент кафедри правового регулювання економіки
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадим Гетьмана»¹

ГОСПОДАРСЬКІ ДОГОВОРИ У СФЕРІ ЛІКВІДАЦІЇ НАСЛІДКІВ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

У статті проаналізовано деякі питання, пов'язані з поняттям господарського договору, укладенням господарського договору та сферою ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи. Виявлено необхідність у дослідженні особливостей господарських договорів та їх укладення у сфері ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та сформульовано висновки.

Ключові слова: договір, господарський договір, сфера ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, господарський договір у сфері ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи.

This article analyzes some issues relating to the definition of economic treaty, the signing of the treaty and the area of eliminating the consequences of the Chernobyl disaster. And this is necessary to

¹ Dzyakhar Halyna, Assistant at the Department of legal regulation of economy, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman.